

Harta pilsētu dzīvojamības veicināšanai

Kāpēc?

Mūsu pilsētas Baltijas jūras reģionā šobrīd saskaras ar sarežģītiem sociāliem, vides un ekonomiskiem 21. gs. izaicinājumiem. Mūsu publiskā pārvalde vienlaikus sastopas ar vairākām krīzēm: veselības aprūpes krīze, palielināta migrācijas kustība, klimata krīze un citas. Šķiet, ka mūsu līdzšinējās pieejas un rīki nav pietiekami efektīvi, lai risinātu šos jaunus izaicinājumus.

Ko mēs aicinām pievienoties?

Hartas mērķis ir iedvesmot cilvēkus, kas strādā publiskajā pārvaldē (un ne tikai). Harta ir proaktīva apņemšanās, kas aicina pašvaldības uzsākt savu dzīvojamības ceļu. Tā piedāvā iespēju augt un attīstīties, neradot papildu slogu pašvaldību darbiniekiem.

Kāpēc izmantot sabiedrības līdzdalības dizainu (PID)?

Mēs esam pārliecināti, ka, lai risinātu pašreizējās problēmas, ir būtiski jāpārdomā politikas un programmu plānošana. Mēs vēlamies, lai mūsu darbs publiskajā pārvaldē būtu jēgpilns un efektīvs. Mēs vēlamies izstrādāt sabiedriskos pakalpojumus, kuru centrā ir iedzīvotāji un kuri sniedz pievienoto vērtību kopējam labumam. Mūsu mērķis ir kļūt vēl tuvākiem iedzīvotājiem. Mēs vēlamies būt vēl atvērtāki, pārredzamāki un elastīgāki, lai labāk apmierinātu iedzīvotāju vajadzības strauji mainīgajā pasaulē. Mēs vēlamies stiprināt mūsu publisko pārvaldi un palielināt mūsu apmierinātību ar darbu.

Kas?

Mēs esam Baltijas jūras reģiona publiskās pārvaldes darbinieki un vēlamies ierosināt hartu, lai veicinātu dzīvojamību mūsu pilsētās un pašvaldībās. Šajā projektā mūs atbalstīja asociētas nevalstiskās organizācijas un akadēmiskie institūti.

Kāda ir mūsu pieeja?

Ar šo hartu mēs, kā pilsētas un pašvaldības Baltijas jūras reģionā, vēlamies parādīt mūsu apņemšanos veicināt dzīvojamās pilsētas, kas ir sociāli, ekoloģiski, kulturāli un ekonomiski ilgtspējīgas un noturīgas.

Ierosinot Sabiedrības Interesu Dizaina (angļu val. Public Interest Design, turpmāk – PID) koncepciju, mēs vēlamies izklāstīt principus, kas var palīdzēt veicināt dzīvojamību mūsu pilsētās.

PID ir metodoloģiska sistēma, ko var izmantot, lai veidotu dzīvojamākas pilsētas, kopienas un apkaimes. PID izvirza sabiedrības intereses un kopējo labklājību kā centrālo aspektu dizaina procesos, kas saistīti ar pilsētplānošanu un sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu. Papildus hartai esam izstrādājuši arī citus resursus, lai stiprinātu publisko pārvalžu spējas: PID lietošanas rokasgrāmatu un PID apmācību programmu.

Kāda izskatās dzīvojama pilsēta?

Iledvesmojoties no ANO ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam jeb Dienaskārtības 2030, Jaunās Leipcigas hartas un "OECD Labāka Dzīve", kā arī pamatojoties uz mūsu kolēģu ieguldījumu, mēs uzskatām, ka dzīvojamās pilsētas galvenās iezīmes ir sekojošas:

- Drošība un aizsardzība
- Pieejamība, piekļūstamība un sasniedzamība
- Zaļa, zila un veselīga vide
- Emocionālā labbūtība
- Dažādība un vienotība
- Pievilcība
- Radošums un līdzdalība
- Rūpes un uzticēšanās

Šīs iezīmes atspoguļo mūsu pilsētas iedzīvotāju pamatvajadzības. Ar savu darbu mēs vēlamies veicināt šo iezīmju kvalitāti.

Hartas vajadzībām mēs esam noteikuši šādu dzīvojamības definīciju: Dzīvojamība ir cieši saistīta ar piederības sajūtu vietā un kopienā. Dzīvojamību veido jēgpilna vietu plānošana, kas ietver pašapzinīguma un pilnvaru sajūtu – "man ir iespēja izteikt savu viedokli un ietekmēt savu dzīves vidi, lai to padarītu labāku un lai es tajā justos labāk".

Esam izstrādājuši principus savam darbam publiskajā pārvaldē, jo esam pārliecināti, ka tie mums palīdzēs ceļā uz vēl dzīvojamākām pilsētām.

TPirmais princips izklāsta, KĀPĒC dizaina pieejas ir noderīgas publiskajā pārvaldē. Otrais un trešais princips parāda, KĀ mēs vēlamies veidot pamatus labam darbam publiskajā pārvaldē. Principi 4, 5 un 6 parāda, KĀ mēs vēlamies strādāt savā administrācijā, lai veidotu dzīvojamākas pilsētas:

1. Dizaina principu pielietošana sabiedrības interesēm
2. Integrēta un holistiska plānošana
3. Ilgtspējīga un stratēģiska pilsētas pārvaldība
4. Stiprināt uzticēšanos, atklātību, komunikāciju un sadarbību
5. Kopydizains ar iedzīvotājiem
6. Kļūt par pilsētu, kas mās

Pilsētas un pašvaldības var izstrādāt rīcības plānus, pamatojoties uz hartu, lai noteiktu prioritātes un veidotu konkrētus pasākumus, kas atbilst vietējiem apstākļiem un vajadzībām.

Mūsu principi

Dizaina principu pielietošana
sabiedrības interesēm

1

2

Integrēta un holistiska plānošana

Ilgtspējīga un stratēģiska pilsētas
pārvaldība

3

4

Stiprināt uzticēšanos, atklātību,
komunikāciju un sadarbību

Kopydizains ar iedzīvotājiem

5

6

Kļūt par pilsētu, kas mās

1

Dizaina principu pielietošana sabiedrības interesēm

Uzskatām, ka dizaina principi ir svarīgi mūsu darbam publiskajā pārvaldē.

Dizaina principi ietver: padziļinātu un zinātkāru izaicinājumu izpratni, empātiju pret lietotājiem, ideju attīstīšanu, prototipu veidošanu un ideju testēšanu, kā arī dažādību starp iesaistītajām pusēm, lai piedāvātu efektīvus risinājumus. Dizaina koncepcijas nodrošina nepieciešamās pieejas un rīkus, lai celtu mūsu darba kvalitāti, funkcionalitāti, lietojamību un atbilstību laikam.

Vēlamies, lai publiskajā pārvaldē strādājošajiem tiktu piešķirta vieta, laiks un resursi, lai iepazītu un piemērotu dizaina koncepcijas. Tās nodrošina pamatu radošuma un inovāciju veicināšanai.

Projekta „Liveability” ietvaros izstrādātā PID lietošanas rokasgrāmata var sniegt norādes par piemērotu dizaina rīku un metožu izvēli.

3

Ilgspējīga un stratēģiska pilsētas pārvaldība

Katrai pilsētai ir sava autentiskā identitāte – tās unikālais DNS. Mēs cenšamies identificēt stiprās puses un uzlabošanas iespējas (vēsturiskās, sociālās, kultūras, vides un ekonomiskās) pilsētā, reizē stiprinot mūsu visu kopīgās īpašumtiesības. Balstoties uz šo identitāti un piederību, var izveidot saskaņotu vīziju.

Dzīvojamās pilsētas raksturlielumi sniedz mums izpratni. Vīzija nodrošina norādes un virzienu mūsu darbam publiskajā pārvaldē. Tādā veidā mēs varam strādāt elastīgi un neatkarīgi.

Mēs vēlamies, lai par vīziju aktīvi tiktu runāts ar darbiniekiem un iedzīvotājiem. Mēs identificējam un vairojam zināšanas par inovatīviem un radošiem labās prakses piemēriem publiskajā pārvaldē.

Mēs apzināmies, ka vīzijām ar laiku ir nepieciešami pielāgojumi, un to mums var palīdzēt izdarīt vienkārša, bet efektīva uzraudzības sistēma. Mēs nodrošinām nepieciešamos resursus, lai īstenotu veiksmīgu aktīvu pārmaiņu pārvaldību, kas var palīdzēt vairogt uzticību un līdzdalību.

2

Integrēta un holistiska plānošana

Atzīstam, ka ir lietderīgi iekļaut dažādus viedokļus, lai noteiktu un risinātu pašreizējās un nākotnes pilsētas problēmas. Mēs ņemam vērā dažādu kopienu (iedzīvotāju un institūciju) vajadzības un skatījumus pilsētas plānošanā. Tās vislabāk pārzina savas vajadzības un izaicinājumus, tostarp arī savās apkaimēs. Mēs plānojam šo kopienas kā savas jomas ekspertu iesaistīšanos un novirzām budžetu līdzdalības procesiem.

Sistēmu un iespējamo nākotņu domāšanas (angļu val. systems and futures thinking) metodes nodrošina svarīgas prasmes izaicinājumu ilgtspējīgai pārvaldībai. Tas palīdz izvairīties arī no pārpūles un izdegšanas.

Mēs vienmēr cenšamies domāt integrēti, ņemot vērā dažādas perspektīvas un izmantojot sinerģijas. Mēs izmantojam visas publiskās pārvaldes resursus, lai meklētu risinājumus, kas ir ilgtspējīgi no vides ekonomikas un sociāliem aspektiem.

PID lietošanas rokasgrāmata un apmācības programma var nodrošināt nepieciešamos rīkus un prasmes integrētai un holistiskai pilsētas plānošanai.

4

Stiprināt uzticēšanos, atklātību, komunikāciju un sadarbību

Mēs vēlamies, lai daudzveidīga sadarbība kļūtu par publiskās pārvaldes pamatprincipu.

Publiskajā pārvaldē strādājošajiem ir nepieciešama gan mentālā, gan fiziskā telpa sadarbībai un eksperimentiem, lai veicinātu radošumu, inovācijas un nestandarta risinājumus (gan iekšēji, gan ārēji). Mēs, kā pašvaldības, veicinām to, lai šāda darba vide būtu ikdiens.

Mēs esam pārlicināti, ka daudzpusīgas komandas (piemēram, profesionālajā un pieredzes ziņā) var efektīvi risināt sarežģītas problēmas. Mēs novērtējam un izmantojam citu dažādās perspektīvas un pieredzi. Lai mācītos viens no otra, mēs apņemamies būt atklāti un atvērti, daloties prasmēs un zināšanās. Mēs apzināmies, ka ieguldāmies vienotā mērķī: dzīvojamā pilsētā.

Iesaistot citus (iedzīvotājus, ieinteresētās puses vai kolēģus) savos projektos, mēs kopā ar tiem sekojam līdz rezultātiem un attīstībai. Tas liecina, ka esam pārrēdzami gan attiecībā uz panākumiem, gan neveiksmēm. Mēs esam pārlicināti, ka tas veicina uzticēšanos un paļaušanos pārvaldē un ārpus tās.

5

Kopdizains ar iedzīvotājiem

Mēs apzināmies, cik svarīgi ir iesaistīt tos, kurus ietekmē mūsu lēmumi. Mums ir nepieciešams viņu ieguldījums un idejas, lai nepārtraukti veidotu mūsu pilsētas dzīvojamākas.

Mēs vēlamies veicināt un atbalstīt dažādus līdzdalības formātus, lai nodrošinātu sabiedrības viedokļa uzklauššanu un integrēšanu pilsētas plānošanā. Mēs augstu vērtējam radošas, estētiskas, uz sabiedrību vērstas un kulturālas darbības, jo tām ir potenciāls atklāt jaunas perspektīvas.

Mēs atzīstam, ka sabiedrība ir daudzveidīga dažādos aspektos, tāpēc ņemam vērā iedzīvotāju atšķirīgās iespējas un vajadzības, izstrādājot līdzdalības procedūras un procesus. Mēs apzināmies atbildību un varu, kura mums ir, to darot. Lai sadarbotos ar iedzīvotājiem, sabiedriskajām organizācijām, uzņēmumiem un augstākās izglītības iestādēm, mēs vēlamies izveidot vienkāršus un pārredzamus partnerības mehānismus, kas pieejami visiem.

Mēs apzināmies, ka apkaimēm ir būtiska loma tajā, kā cilvēki dzīvo savā pilsētā. Tiem ir nepieciešamas vietas, kur pulcēties, iepazīties un veidot noturīgas kopienas. Mēs īpaši vēlamies stiprināt tos, kuri vēlas uzņemties atbildību un radīt vērtību savai apkaimei

6

Kļūt par pilsētu, kas mācās

Mēs esam pārliecināti, ka ceļš uz dzīvojamību ir mācīšanās process.

Mēs uzskatām, ka nepieciešams veicināt organizāciju kultūru, kas mudina cilvēkus mācīties un pilnveidoties un kurā kļūdas tiek uztvertas pozitīvi, palīdzot darbiniekiem justies drošāk jaunu risinājumu izstrādē.

Mēs izstrādājam idejas un risinājumus, kas balstīti uz faktiskām iedzīvotāju vajadzībām, un vispirms tos izmēģinām mazā mērogā ar tiešajiem lietotājiem. Katra neveiksme nozīmē mācīšanos, un tas ir labas pārvaldības vadmotīvs. Mēs izmantojam šo pieredzi, lai uzlabotu un ieviestu veiksmīgākus risinājumus.

Mēs aktīvi meklējam iespējas sadarboties nacionālā un starptautiskā līmenī. Kopā strādājot, izmainās mūsu izpratne par zināmo un paveras jauns skats uz iepriekš neapvertām risinājumu un ideju iespējām. Sadarbība var pilnveidot mūsu prakses un sniegt iespēju pārvērtēt ierastos risinājumus.

Hartas paskaidrojuma dokuments

Dzīvojamās pilsētas galvenie raksturlielumi :

Drošība un aizsardzība:

- Zemi noziedzības rādītāji
- Ērta infrastruktūra un mierināta satiksme
- Nav militāras spriedzes vai nemieru
- Sociāli, ekonomiski, sabiedriski, politiski konfliktitiek atrisināti ar argumentiem, nevis vardarbību
- Pieejama un augstas kvalitātes medicīniskā aprūpe

Pieejamība, piekļūstamība un sasniedzamība:

- Pieejama infrastruktūra, labi attīstīts sabiedriskais transports, drošas ielas, kā arī gājēju un velosipēdu ceļi
- Pieejami pašvaldības pakalpojumi
- Pieejams mājoklis
- Cilvēku centrēta pilsēta un infrastruktūras plānošana un dizains - iekļaujoša visu vajadzībām, ieskaitot cilvēkus ar funkcionāliem traucējumiem

Zaļa, zila un veselīga infrastruktūra:

- Daudz zaļuma un ūdens, tuvums dabai
- Ilgtspējīga, klimatneitrāla un noturīga (pielāgotiesspējīga)
- Sakopta vide
- Pienācīgas atpūtas vietas visiem
- Iespējumi no efektīvām ekosistēmām (piemēram, svaigais gaiss, ūdens uzsūkšana no zemes)
- Plašs piedāvājums aktivitātēm ārtelpā

Emocionālā labbūtība:

- Iespēja būt daļai no iekļaujošas kopienas, apzināties savu nozīmi
- Kopīgas vērtības
- Savstarpējā cieņa
- Demokrātiska un plurāla

Dažādība un vienotība:

- Daudzveidīga sabiedrība, kur ikviens var sasniegt savu pilno potenciālu neatkarīgi no etniskās piederības, dzimuma vai klases
- Sabiedrība bez diskriminācijas
- Integrētība un starpdisciplināritāte
- Publiskā ārtelpa, kurā visi vecumi ir vienlīdz gaidīti

Pievilcība:

- Labas izglītības un darba iespējas (kvalitatīvas, pieejamas, dažādas un inovatīvas)
- Uzņēmējdarbības iespējas
- Dzīvojamās vietas visām vecuma grupām
- Sakoptība un estētika
- Klusa, ar optimālu ārtelpas troksni
- Pozitīva komunikācija un tēls
- Aicinoša vide un sabiedrība bez aizspriedumiem
- Publiskās ārtelpa kā platforma mākslinieciskai izpausmei, kultūras pasākumiem un ideju apmaiņai
- Plašs pakalpojumu, iepirkšanās, ēdināšanas u.c. iespēju klāsts

Radošums un līdzdalība:

- Augšupēja (angļu val. bottom-up) pārvaldība
- Inovatīvu un radošu metožu izmantošana līdzdalībai un kopradei, piemēram, kultūrplānošana (angļu val. cultural planning)
- Eksperimentēšanas kultūras veicināšana
- Radoša tīklošanās

Rūpes un uzticēšanās:

- Vietas, kas orientētas uz kopējo labumu un brīvu pieejamību
- Noturīgas (angļu val. resilient) kopienas, kur cilvēki rūpējas viens par otru un uzticas viens otram
- Rūpes par vidi sev apkārt
- Cieņpilna un rūpīga izturēšanās pret kopīgām vērtībām - visu labā

Liveability projektu līdzfinansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds Interreg Baltijas jūras reģiona programmas 2021. – 2027. gadam ietvaros. Tas ir BJR pamatprojekts zem prioritātes "Inovātīva sabiedrība" un tiek īstenots no 2023. gada janvāra līdz 2025. gada decembrim. Vairāk informācijas: <https://interreg-baltic.eu/project/liveability/>